



**Global
Parenting
Initiative**



**การมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้ชาย
ในการเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย:
การค้นพบที่สำคัญจากงานวิจัย
เชิงคุณภาพ**

ดร. แอมมาลี แม็คคอย มูลนิธิศุภนิเวศน์วัฒนธรรม

ดร. กนกวรรณ ธารารรณ มหาวิทยาลัยมหิดล

Ms. Lauren Van Niekerk, University of Cape Town



CHILDHOOD

WORLD CHILDHOOD FOUNDATION
FOUNDED BY H.M. QUEEN SILVIA OF SWEDEN



The LEGO Foundation

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

จุดมุ่งหมาย

- เพื่อเสนอกลยุทธ์ในการสรรหาและเชิญชวนผู้ชายที่เป็นผู้ดูแลเด็ก เข้ามาร่วมในโครงการการเลี้ยงดูเด็กตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม เช่น โครงการฝึกอบรมผู้ปกครองเรื่องการเลี้ยงดูเพื่อให้มีสุขภาพตลอดชีวิต ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

- เพื่อชี้ให้เห็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการสรรหา การเข้ารับการอบรมให้ครบตลอดหลักสูตร และการมีส่วนร่วมของผู้ชายที่เป็นผู้ดูแลเด็ก

ภูมิหลังจากการวิจัย

- การที่ผู้ชายมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันกับผู้หญิง ในการดูแลเด็ก ในแบบที่เป็นความรักและปราศจากความรุนแรง จะช่วยส่งผลที่ดีมากขึ้นต่อเด็ก ผู้หญิง และตัวผู้ชายเองด้วย (WHO & UNICEF, 2022)
- ข้อมูลจากทั่วโลกแสดงให้เห็นว่าพ่อมีความรู้สึกว่าจะรับผิดชอบเท่า ๆ กันกับแม่ แต่ในทางปฏิบัติ แม่ก็ยังดูแลลูกมากกว่า (van der Gaag et al. 2023)
- บรรทัดฐานที่ถือปฏิบัติกันมาในสังคมไทยก็คือแม่ทำหน้าที่ดูแลลูกเป็นหลัก ในขณะที่พ่อเป็นคนจัดการเรื่องภายนอกอื่น ๆ (Tulananda, 1999; Yoddumnern-Attig, 1992)
- ประเภทของครอบครัวที่พบมากที่สุดในประเทศไทยคือ: ครอบครัวที่มีคนอยู่สามรุ่น (34%) ครอบครัวเดี่ยว (27%) ครอบครัวที่มีแค่สามีภรรยา ไม่มีลูก (16%) (UNFPA, 2015)
- มีงานวิจัยในประเทศไทยที่เกี่ยวกับการดูแลลูกของผู้ชายน้อยมาก: จากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (1995-2015) เรื่องการเลี้ยงดูเด็ก พบว่ามีงานวิจัยเพียง 3 ชิ้นจากทั้งหมด 60 ชิ้น ที่เป็นเรื่องการดูแลลูกของผู้ชาย (Sukadaecha, 2020)



การเลี้ยงดูเด็กเพื่อให้มีสุขภาพดีตลอดชีวิต

- ริเริ่มขึ้นในปี 2011 และก่อตั้งเป็นองค์กรการกุศลในปี 2022
- ปัจจุบันมีอยู่ใน 38 ประเทศทั่วโลก
- เป็นชุดหลักสูตรการอบรมผู้ปกครองที่มีงานวิจัยรองรับ (แบบพบตัว แบบดิจิทัล และแบบผสมผสาน) สำหรับผู้ปกครอง/ผู้ดูแลเด็กในวัยต่าง ๆ:
 - ทารก (0-2 ปี)
 - เด็กเล็ก (2-9 ปี)
 - วัยรุ่น (10-17 ปี)
 - ทุกช่วงวัย (0-17 ปี)
- เผยแพร่โดยไม่มีค่าใช้จ่าย & สามารถขยายงานให้กว้างออกไปได้
- ได้รับการนำมาปรับใช้ และผ่านการประเมินในประเทศไทย ในช่วงปี 2018-2020



ประสบการณ์ของผู้ปกครองในการอบรมในหลักสูตร PLH-YC แบบพบตัว



ได้รับการคัดเลือกโดย อสม. จาก รพสต.
ในตำบลที่อาศัยอยู่



วิทยากรไปเยี่ยมบ้านเพื่อแนะนำการอบรม



เข้ารับการอบรม นำโดยวิทยากรซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข 2 คนที่ได้รับการฝึกมาแล้ว

- พบกันสัปดาห์ละครั้ง 8 ครั้ง (พูดคุยอภิปราย อ่านเรื่องเล่าพร้อมภาพประกอบ ฝึกบทบาทสมมุติ)
- มีรถรับส่งภายในพื้นที่ และมีบริการดูแลเด็กขณะที่ผู้ปกครองเข้าห้องอบรม
- ฝึกทักษะที่บ้าน
- ได้รับข้อความเตือน และโทรศัพท์ติดต่อ สัปดาห์ละครั้ง
- วิทยากรเยี่ยมบ้านเพื่อสอนซ่อมให้คนที่ขาดบางชั่วโมง



ผู้ปกครองรับประกาศนียบัตร มีงานฉลองจบการอบรม



มีเพื่อนสนับสนุน ('เพื่อนคู่ใจ PLH')



ระเบียบวิธีวิจัย

การเก็บข้อมูล

สนทนากลุ่มกับผู้ชายและวัยรุ่นชายที่เป็นผู้ดูแลเด็ก
(5 กลุ่ม 29 คน)

สนทนากลุ่มกับผู้ให้บริการ
(2 กลุ่ม 13 คน)

สัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าหน้าที่ และผู้เชี่ยวชาญ
(6 คน)

สัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ชายที่เป็นผู้ดูแลเด็ก
และมาเข้าอบรม PLH-YC
(2 คน)

การเข้ารหัสข้อมูล

พัฒนาแนวทางการ
เข้ารหัสข้อมูล โดยการ
วิเคราะห์แนวเรื่อง และ
เข้ารหัสเชิงอุปนัยและ
เชิงนิรนัย (inductive &
deductive codes)

การวิเคราะห์ข้อมูล

เน้นที่การปฏิบัติในการ
เลี้ยงดูเด็ก อุปสรรค
และโอกาส การ
เรียนรู้ที่สำคัญเพื่อ
นำไปใช้ในการอบรม
ต่อไปในอนาคต

ผลการวิจัย

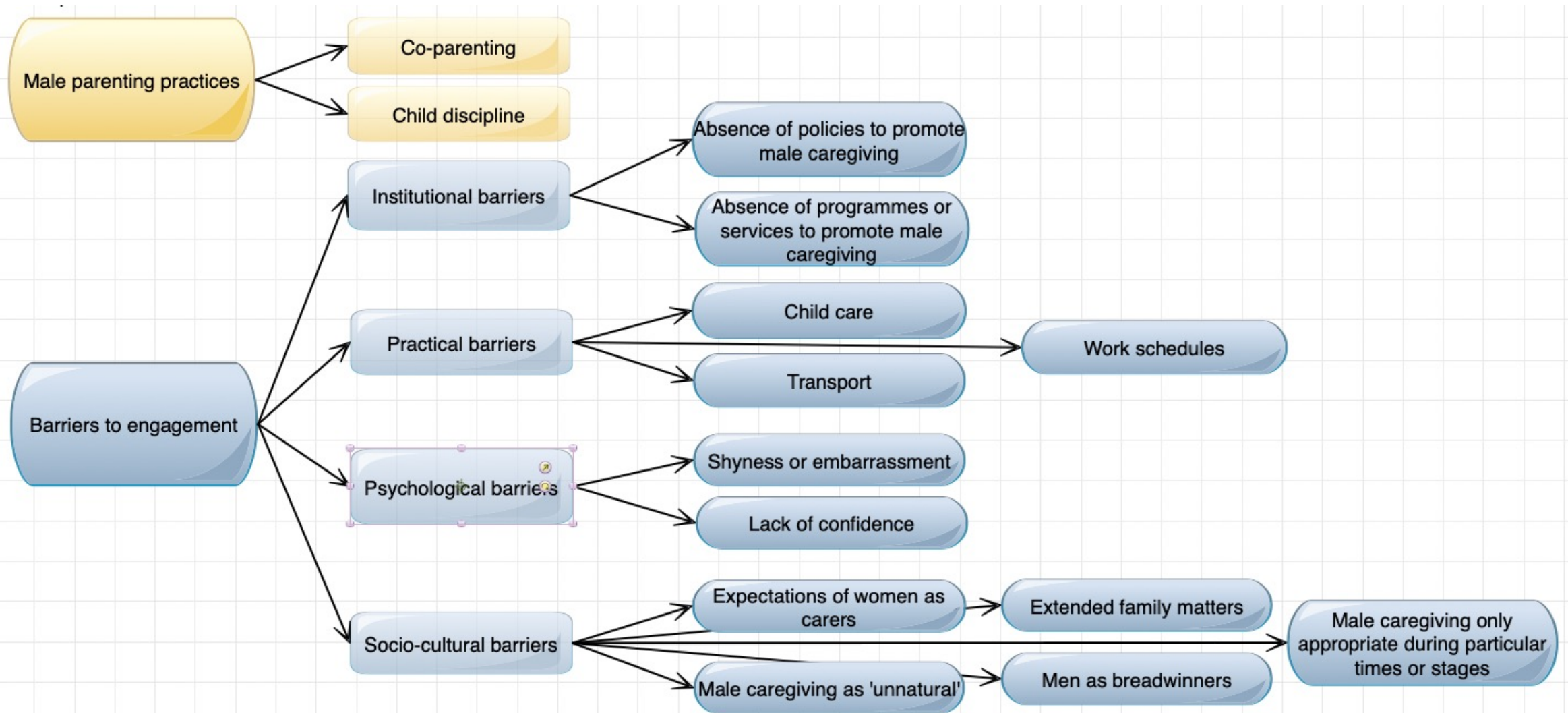
ลักษณะเฉพาะตัวของผู้ชายที่เป็นผู้ดูแลเด็ก ($n = 31$)

	<i>n</i>	%
อายุ M (SD)	49.5 (16.2)	-
ที่อยู่อาศัย		
- ภาคอีสาน (อุดรธานี หนองคาย)	18	58%
- ภาคเหนือ (เชียงใหม่)	13	42%
รายได้ของครอบครัวต่อเดือน		
- ต่ำกว่า 10,000 บาท	13	42%
- 10,000 - 19,999 บาท	12	39%
- 20,000 - 29,999 บาท	5	16%
- 30,000 - 39,999 บาท	1	3%
สถานภาพการเป็นผู้ดูแลเด็ก		
- พ่อ	16	52%
- ปู่ หรือ ตา	11	35%
- ทวด	3	10%
- อื่น	1	3%

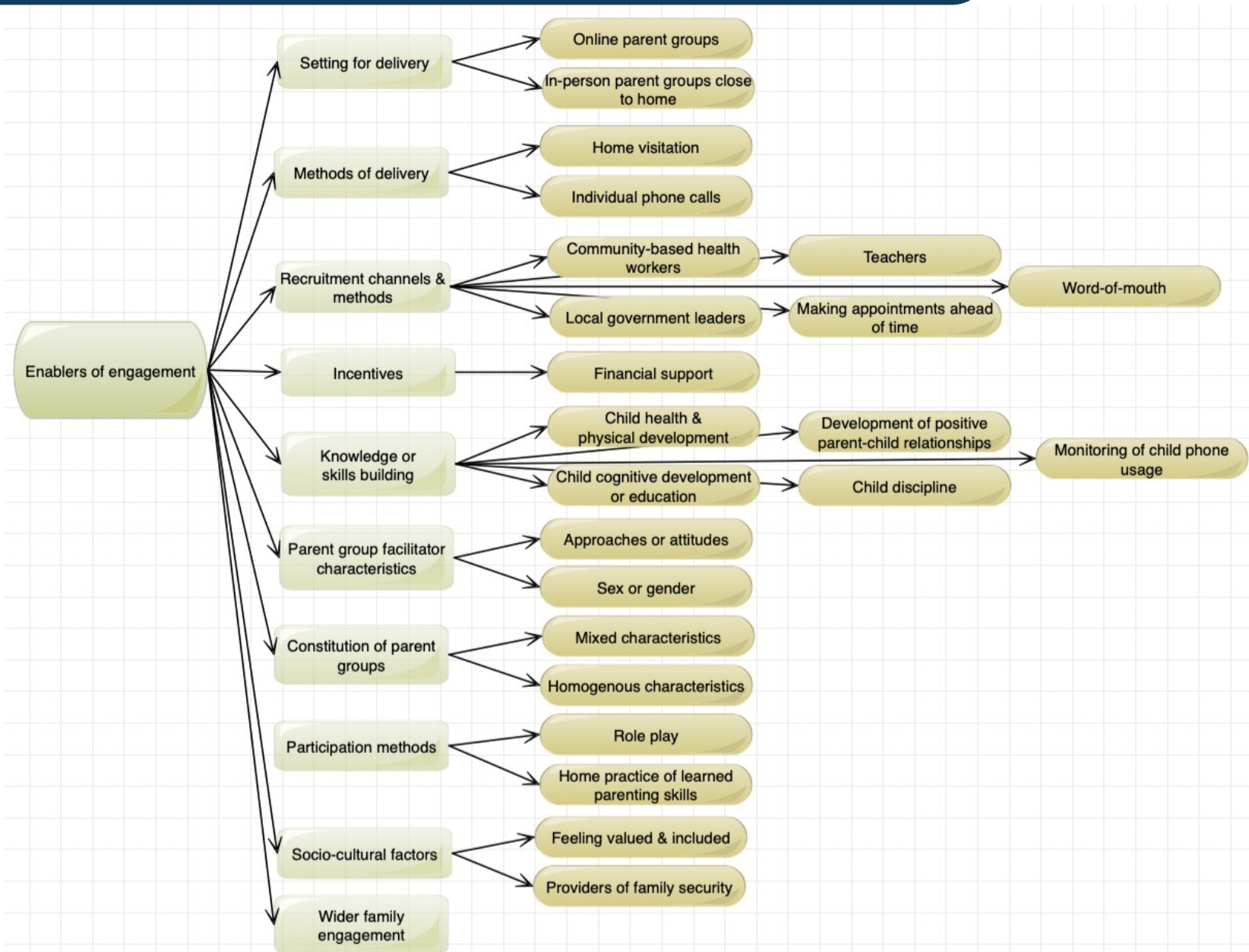
ลักษณะเฉพาะตัวของเจ้าหน้าที่ และ ผู้ปฏิบัติงาน ($n = 19$)

	<i>n</i>	%
อายุ M (SD)	46.7 (7.2)	-
เพศ หญิง	17	89%
ที่อยู่อาศัย		
- ภาคเหนือ (เชียงใหม่)	9	47%
- ภาคอีสาน (อุดรธานี หนองคาย)	7	37%
- กรุงเทพฯ	3	16%
อาชีพ		
- ข้าราชการ	5	26%
- พยาบาล	4	21%
- นักสังคมสงเคราะห์	3	16%
- ครู	2	11%
- จิตแพทย์/นักจิตวิทยา	2	11%
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข	1	5%

โครงสร้างของการเข้ารหัส (ส่วนที่1)



โครงสร้างของการเข้ารหัส (ส่วนที่ 2)



การค้นพบที่สำคัญ: อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก

ด้าน หน่วยงาน

- นโยบายและแผนงานเกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็ก จะเน้นที่แม่หรือครอบครัวมากกว่า ผู้มีหน้าที่ในด้านนี้มักมองว่าไม่จำเป็นต้องมีนโยบายที่เห็นผู้ชายที่เลี้ยงดูเด็ก ยกเว้นกิจกรรมใน “วันพ่อ” เท่านั้น
 - “ถ้าถามว่านโยบายเราอะในส่วนของผู้ชายมีไหมแต่เราไม่ได้แยกว่าผู้ชายโดยตรงเราเป็นพูดถึงคำว่าครอบครัว เราจะใช้คำว่าครอบครัวในการที่จะทำ” (ผู้กำหนดนโยบาย, IDI #08)
- โครงการต่าง ๆ ที่ริเริ่มขึ้นใหม่จะเน้นที่แม่วัยรุ่น แต่ไม่เห็นพ่อ
 - “ฉันคิดว่าเราพูดถึงแม่วัยรุ่น มากกว่าพ่อวัยรุ่น เรามี แม่วัยใส แต่เราไม่มี พ่อวัยใส!” (จิตแพทย์ IDI #01)

ด้านจิตใจ

- รู้สึกอายบ้างที่จะพูดในกลุ่มผู้ปกครองเมื่อมีผู้หญิงอยู่ด้วย
 - “เข้าไปครั้งแรกก็เป็นเขินๆ อยู่นะ เพราะว่าผู้ชายมีแค่สองคน” (ปู่ IDI #06)
- หลายคนแสดงมุมมองด้านบวก โดยเน้นที่การได้แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ปกครองคนอื่น ๆ และนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อลูกของตนเอง
 - “มันดีนะไปอบรม เราจะได้มาปรับปรุงลูกเรา ครอบครัวเรา” (พ่อ, FGD #E06)

การค้นพบที่สำคัญ: อุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก

ด้านสังคม วัฒนธรรม

- บรรทัดฐานทางสังคมจะเน้นว่าผู้หญิงควรเป็นผู้ดูแลเด็ก
 - “ในวัฒนธรรมของเรา ฉันคิดว่าไม่ใช่หน้าที่ของผู้ชายที่จะดูแลลูก ถ้าแม่ไม่ดูแลลูกก็เหมือนว่าเป็นเรื่องผิดหรือเป็นเรื่องแย่ แต่ถ้าพ่อไม่ดูแลลูกก็เหมือนว่า – ไร้ เพราะพวกเขาต้องทำงาน” (จิตแพทย์, IDI #01)
- ผู้ให้บริการด้านสุขภาพจะมองว่าแม่คือผู้ที่ควรติดต่อเกี่ยวกับความอยู่ดีมีสุขของเด็ก
 - “ส่วนใหญ่ที่เราจะเห็นก็คือผู้หญิงจะตกเป็นคนที่ต้องดูแลเด็ก แล้วในทุกๆ อย่างที่เวลาเราจัดโครงการเราจะไม่ค่อยนึกถึงพ่อ” (เจ้าหน้าที่สาธารณสุข, FGD #F05)

ด้านการ ปฏิบัติ

- ผู้ชายที่เป็นผู้เลี้ยงดูเด็กจะพูดบ่อย ๆ ว่าภาระงานที่ยุงของเขาจะเป็นอุปสรรคต่อการมาเข้ารับบริการ
อบรม
 - “เพราะว่าแต่ละคนอาชีพหลักหลากหลาย ผู้ชายโดยมากอย่างที่ยอกมีหน้าที่ไปทำงาน มีหน้าที่หลักหลายๆ อย่าง” (พ่อ, FGD #E05)
 - “ส่วนมากเสาร์อาทิตย์จะมีเวลามากกว่า” (พ่อ, FGD #E02)

การค้นพบที่สำคัญ: ปัจจัยที่เกื้อหนุนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก

ช่องทางการสรรหาและคัดเลือกคนมาเข้าอบรม

- การสรรหาผู้ชายที่เป็นผู้เลี้ยงดูเด็ก จะต้องทำอย่างตั้งใจและมีเป้าหมายชัดเจน
- ผู้ให้บริการด้านสุขภาพในชุมชน ผู้นำชุมชนในหมู่บ้าน และครู ได้รับการกล่าวอ้างว่าน่าจะเป็นคนที่เชิญชวนผู้ชายได้โดยตรง
 - “ผมคิดว่า อสม. จะลงพื้นที่เหมือนกับไปตามบ้านได้ดีกว่าแต่ถ้าผู้ใหญ่บ้านไปประกาศเสียงตามสายมันก็เหมือน อ่า โฆษณาเฉยๆแต่ว่า อสม. จะสามารถดูข้อมูลได้มากกว่า เขาไปบ้านหลังนี้มีผู้ชายเขาไปชักจูงได้โดยตรงตัวมากกว่า” (พ่อ, FGD #G03)
- การพูดแบบปากต่อปากของผู้ชายที่มาเข้ารับการอบรม น่าจะจูงใจให้ผู้ชายมาเข้าร่วมอบรมได้
 - “หลักๆคือได้อะไรบ้างเราจะไปสื่อสารให้คนรอบข้างเนี่ยะให้เขาสนใจ” (พ่อ, FGD #E02)

ความรู้หรือการพัฒนาทักษะ

- ผู้ชายที่เลี้ยงดูเด็กแสดงความสนใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น การเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างผู้ปกครองกับเด็กให้เข้มแข็งขึ้น การอบรมสั่งสอนเด็ก และการติดตามดูแลการใช้มือถือของเด็ก
 - “อยากมีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น โตมาจะได้ไม่เหมือนแบบ จะได้ไม่แบ่งแยกลูกเกลียดพ่อ... ให้เด็กรักเรามากขึ้นจะได้ไม่ต้องกลัวเวลาโตมา” (พ่อวัยรุ่น, FGD #C01)

การค้นพบที่สำคัญ: ปัจจัยที่เกื้อหนุนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก

รูปแบบของการ อบรม

- ผู้ดูแลเด็กที่เป็นชาย และผู้ให้บริการพอใจที่จะจัดอบรมให้กลุ่มผู้ปกครองในสถานที่มากกว่า
 - “ความผูกพันมันมีในออนไลน์ค่ะ น้ำตามันซึมได้เมื่อเราได้คุยใกล้กัน” (วิทยากร PLH, FGD, #F03)
- ผู้ดูแลชายที่อายุน้อยบางคน (ตั้งแต่วัยรุ่นถึงอายุ 40 กว่า) ยอมรับการอบรมแบบออนไลน์หรือแบบดิจิทัลได้
 - “ถ้าเป็นแบบแอปก็โอเคครับ สนุกดีคือการเข้าไปดูเนื้อหา.” (พ่อวัยรุ่น, FGD #C02)
 - “ก็มันมองไม่เห็นและไม่ค่อยชอบเลย การที่เรามาคุยกันอย่างนั่งคุยกันอย่างนี้ดีกว่านะครับ” (ปู่ FGD #E07)

สิ่ง สนใจ

- หลายคนมองว่าแรงจูงใจที่จะมาร่วมอบรมสำคัญกว่าการได้รับเงินตอบแทน
 - “มาด้วยความเต็มใจมาละ ไม่ต้องคิดสิ่งตอบแทนหรอก” (ปู่, FGD #G01)
- ผู้ดูแลชายบางคนมองว่าการได้รับเงินเป็นค่าตอบแทนก็สำคัญ
 - “แรงจูงใจของผมน่าจะค่าตอบแทนนะครับ... อย่างเช่นต้องไปทำงานเจ็ยครับ เงินได้ของวันนั้นมาเอาตรงนี้แทนอย่างนี้ครับก็สลับกันไป...” (พ่อ, FGD #A03)

การค้นพบที่สำคัญ: ปัจจัยที่เกื้อหนุนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการเลี้ยงดูเด็ก

ลักษณะของ วิทยากรที่นำกลุ่ม การอบรม

- วิทยากรจะต้องยอมรับและดึงผู้ดูแลชายเข้าร่วมกลุ่ม สร้างบรรยากาศที่ต้อนรับและช่วยให้รู้สึกปลอดภัยที่จะร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างจริงใจได้
 - “ต้องให้แบบเป็นกันเองและสร้างให้เขารู้สึกตัวเองมีคุณค่าและสร้างทัศนคติเชิงบวกและเขารู้สึกว่าเขามีส่วนร่วมในการคิดในการทำแล้วก็รู้สึกว่าเขเป็นส่วนหนึ่งของของกระบวนการนี้... คือเราต้องหนุนใจอย่างเงี้ยเค้าเยอะๆ แล้ววิทยากรต้องเก่งมาก” (เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ, FGD, #D07)
- หลายคนคิดว่าเพศของวิทยากรไม่สำคัญ แม้ว่าบางคนจะบอกว่าถ้าวิทยากรเป็นชายอาจจะทำให้ผู้เข้าอบรมชายไวใจได้มากขึ้นก็ได้

ส่วนประกอบของ กลุ่มผู้ปกครอง

- ผู้ดูแลชายหลายคนบอกว่าชอบกลุ่มที่มีทั้งหญิงชายมากกว่า บางคนชอบให้ร่วมกลุ่มกันเฉพาะผู้ชายและค่อยไปร่วมกลุ่มกับผู้หญิงในบางชั่วโมง
 - “ต้องมีผู้หญิงด้วย เพราะว่าผู้หญิงจะเข้าใจมากกว่าเรา” (ปู่ที่เข้าร่วมโครงการ, PLH IDI #06)
 - “สำหรับผมผมว่าดีครับ แบบแยกกันก่อนแล้วค่อยมารวมกัน” (พ่อ, FGD, #A03)

วิธีการมีส่วนร่วมใน การอบรม

- หลายคนมองว่าการฝึกบทบาทสมมติเป็นวิธีที่จะช่วยให้ผู้ชายมีส่วนร่วมในการอบรมได้ดี ผู้ชายบางคนบอกว่าเขาอาจจะอาย แต่เมื่อคุ้นเคยกับกลุ่มแล้วก็น่าจะรู้สึกโอเค
 - “วิธีการแก้ปัญหาสำหรับตัวผมก็คือว่า คือ หนึ่งทำความคุ้นเคยตัวกันก่อน จะได้ไม่ต้องอายต้องเขินอะไรอย่างนี้ครับ” (พ่อ, FGD, #E02)

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยนี้



- การอบรมผู้ปกครองแบบมีส่วนร่วม เช่น หลักสูตร PLH ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้:
 - มีกลยุทธ์การสรรหาและสื่อสารที่ชัดเจน สำหรับผู้ชายที่เลี้ยงดูเด็ก
 - มีการจัดตารางการอบรมที่ยืดหยุ่นโดยคำนึงถึงชั่วโมงการทำงานด้วย
 - เปิดโอกาสให้ผู้ชายได้พบกันโดยเฉพาะ เช่น เดียวกันกับการอบรมร่วมกับผู้หญิงด้วย
 - ควรมีความละเอียดอ่อนต่อความต้องการของพ่อวัยรุ่น
- นโยบายระดับชาติด้านการเลี้ยงดูเด็กควรส่งเสริมให้ทั้งชายและหญิงมีโอกาสเท่าเทียมกัน ในการเข้าถึงการอบรมด้วยหลักสูตรที่มีการวิจัยรองรับ
- หน่วยงานด้านสุขภาพและการศึกษาควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพ่อตั้งแต่ช่วงก่อนเด็กคลอด วัยเด็กตอนต้น และวัยรุ่น
- หน่วยงานด้านสุขภาพ การศึกษา สวัสดิการสังคม และยุติธรรม ควรให้ความสะดวกในการช่วยให้ผู้ชายได้เข้ารับ การอบรมเรื่องการเลี้ยงดูเด็ก และทำให้การขอความช่วยเหลือเป็นเรื่องปกติ
- ควรใช้สื่อกระแสหลักและการรณรงค์การเลี้ยงดูเด็กของผู้ชายในเชิงบวก และปรับกระบวนการทัศนของความเป็นชาย โดยให้คุณค่ากับการเลี้ยงดูเด็กด้วย

Thank you!



Email: amalee.m@pcfthailand.org



CHILDHOOD
WORLD CHILDHOOD FOUNDATION
FOUNDED BY H.M. QUEEN SILVIA OF SWEDEN



The LEGO Foundation